



DRENTEN

Rolf Mulder

voor beginners

*Omgaan
met een
eigenzinnig
volk*

NOORDBOEK

© 2025 Rolf Mulder | uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp: Hermen Grasman

Boekverzorging: Elgraphic

ISBN 9789464713497

NUR 610 | 900

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met uitgeverij Noordboek.

De uitgeverij stelt alles in het werk om op milieuvriendelijke en duurzame wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (fsc) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

*Wat denkt ze in 't westen van een Drent?
Kiek, dat is nou een loze levensvraag
waorop de miesten wel een antwoord kent*

(Ton Peters, Lof der traagheid)

Inhoudsopgave

Voorwoord	9
1. Meesters in zen	11
2. Moeder aller veldslagen	15
3. Rattenvanger van Hamelen	23
4. Wat op de stenen wordt gedaan	30
5. Het allereerste slachtoffer bij Ane	35
6. Dominee Witsenborg	38
7. Opgerolde lijken en tuinveranda's	43
8. Doodsvallei	51
9. Overkill en eigenrichting	57
10. De taal van het liefdevol laten neerdalen	62
11. Close encounters of the first kind	67
12. Drenthes trots en toeverlaat	70
13. 'Liek liek liek, ik gao recht oet!'	75
14. Leylijnen, lasers en levitatie	84
15. De dode een hand geven	90
16. De baas is niet meer	96
17. Before they pass away	99
18. Anderen 2.0	102
19. Duvels kut	107
20. Ze kwamen niet alleen voor mij	114
21. Een exotisch palet van diepwarme geur- en smaaksensaties	117

22.	Rorschachtest	122
23.	Tsunami van Bekende Drenten	128
24.	Multi-momentopnames	134
25.	Een Drents recept!	141
26.	Sixties	144
27.	Lof der traagheid	150
28.	Rust	153
29.	Rule, Britannia!	157
30.	Stel, je wilt integreren ...	160
31.	Ane ligt altijd op de loer	164
Over de auteur		167

Voorwoord

‘Een merkwaardige provincie’, zei Maarten van Rossem ooit eens over Drenthe. ‘Je komt uit Zwolle met de trein en rijdt dan langs Meppel, de eerste stad in Drenthe. De trein gaat langzamer rijden omdat ze daar nog niet gewend zijn aan de snelheden van het moderne verkeer. Dan loopt er een man met een rode vlag voor de trein tot je Meppel door bent. Je kijkt dan in oostelijke richting en denkt: grote God, we zijn verkeerd afgeslagen, we zijn in Siberië. Langs de spoorbaan zie je gebochelde boeren met grote puisten die manke ezels voortdrijven met karren met strobalen erin. Dan is het toch wel een grote opluchting als je in Groningen arriveert.’ (RTV Drenthe, 14 januari 2014.) Afgezien van die gebochelde boeren met grote puisten, is het inderdaad een merkwaardig feit dat Drenthe ooit het Siberië van Nederland was. In het verleden zijn hier meer dan 100.000 arme sloebers, bedelaars, dronkaards en sociaal zwakken uit het Westen opgevangen, om opgevoed te worden tot brave burgers (met wisselend succes). Maar dat terzijde: waar het om draait is dat van Rossem het goed gezien heeft met zijn opmerking dat Drenthe een merkwaardige provincie is, barstensvol met eigenaardige dingen qua historie, cultuur, geschiedenis, fauna en flora. Helaas vaak nog onbekend bij velen. Drenthe is terra incognita: ‘Het is de enige provincie waar ik constant het bestaan van vergeet’, zei iemand op Reddit over Drenthe.

Dit boekje is geschreven voor de niet-Drenten om hen in te wijden in allerlei boeiende verschijnselen in deze eigenaardige pro-

vincie. Uiteraard heb ik een selectie moeten maken uit de enorme brei van merkwaardige aspecten van deze provincie der provincies. Deze selectie kan onsamenhangend en willekeurig overkomen: sterkte met het lezen! Een ander puntje dat de lezer vooraf moet weten is dat ik de onhebbelijke neiging heb om te speculeren bij mysteries en te overdrijven als dat de leesbaarheid van dit boekje ten goede komt. Een aantal proeflezers heeft laten merken dat zij dit niet erg konden waarderen, wat voor mij echter geen reden is geweest om de tekst aan te passen. Beschouw het maar als Drentse eigenwijsheid.

Veel info in dit boekje valt in de categorie 'nice to know' en soms in 'need to know', voor het geval je een prettig verblijf nastreeft als toerist of drentenier in deze provincie. Het lijkt me dat Maarten van Rossem deze wens niet heeft.

Wat spijtig is.

Voor hem.

Rolf Mulder

1

Meesters in zen

Laten we direct maar de knuppel in het hoenderhok gooien: de Drenten zijn ware meesters in zen. En Drenthe is het spirituele centrum van Nederland.

De klassieke benadering van zen, zoals beoefend in Japan, bestaat uit een ongemakkelijke lotuszit, ogen dicht en dan gaan mediteren. Wat nu precies mediteren is, weet ik niet maar het komt erop neer dat je probeert niet te denken. Een hoogst inspannende bezigheid, wat ook weer niet echt de bedoeling is, dus hebben ze daar een andere vorm bedacht (voor de mindere goden onder ons): nadenken over raadsels oftewel 'koans'. Om precies te zijn: hele rare onoplosbare raadsels, waarvan je helemaal van de leg raakt:

Twee handen klappen en er is een geluid: wat is het geluid van één hand?

Alle dingen keren tot het Ene terug, waartoe keert het Ene terug?

Als een boom omvalt in het bos en er is niemand om het te horen, maakt hij dan een geluid?

Totaal knots dus. Je raakt helemaal de weg kwijt en wordt wanhopig. Hoe dan ook, het schijnt zo te zijn dat als je hier langdurig je hoofd over breekt, met je ogen dicht en pijn in je kont, dit kan leiden tot nieuwe inzichten, wijsheid of zelfs verlichting.

Goed, het zal duidelijk zijn dat de gemiddelde Drent de lotuszit

nog geen minuut volhoudt en zeker niet deze vorm van zen zal beoefenen. Nee, zij hebben een eigen variant op de klassieke zen ontwikkeld en beoefenen deze al eeuwenlang. Jong en oud, weinigen uitgezonderd. De hele dag door. Ook in het café, in de supermarkt en op de trekker.

Hoe gaan deze zenmeesters in de provincie te werk? Hoe ziet de Drentse zen-variant eruit? Om dit te illustreren hieronder een citaat uit *de Volkskrant* van een niet-Drent over zijn contact met Drenten:

Veel Drenten hebben – in letterlijke zin – aan een half woord genoeg, dat ook nog eens alleen wordt uitgesproken als het de moeite waard is. Je moet daardoor af en toe goed je best doen om ‘een gesprek’ met hen te voeren. Hoe gaat het? Giet wa. Ga je nog wat doen dit weekend? Wa moek dan, niks toch. Woorden worden samengevoegd, wordeinden ingeslikt. Eens in de zoveel tijd dienen ze je van repliek met een wijze spreuk, iets als: as is verbraande turf (aan ‘als’ heb je niets). Daarna is het weer stil (*de Volkskrant*, 20 december 2023).

Ongetwijfeld is dit verhaaltje door de schrijver bedoeld om zijn culturele en intellectuele superioriteit over de Drent te vieren, maar onbedoeld is het een treffende beschrijving van de uniek Drentse zen-aanpak. Ten eerste natuurlijk de schaarste in woorden. Japanse zenmeesters blinken uit in totaal niets zeggen, stiltes laten vallen en de dialoog compleet vermijden. Dit leidt tot vertwijfeling en wanhoop bij de ander, wat de start is van elk verlichtingsproces. Drentse zenmeesters zijn toppers in het blokken van overloos gepraat en het stoppen van verbale diarree. Ze zijn specialisten in oneliners en het creëren van oases van stilte. Allemaal voorwaarden om spirituele ontwikkeling mogelijk te maken.

Ten tweede, veel belangrijker, halen zowel Japanse als Drentse zenmeesters daarna een ‘truc’ uit die de spirituele ontwikkeling

van de ander een enorme zet geeft. Japanners doen dat met zo'n idioot raadsel, maar Drenten doen dat met een spreuk die ook een raadsel is voor de toehoorder. 'As is verbrande turf' of 'achteruutkiekn gef kopzeert biet veuruutgaon' (achteruit kijken geeft hoofdpijn als je vooruitgaat) en meer van dat soort uitspraken. Of het nou zo'n raadsel of vreemde spreuk is, maakt niet uit: de ander raakt van de leg, keert in zichzelf, vraagt zich af wie er nu gek is, wat de bedoeling is, denkt in eerste instantie misschien 'wat een onzin', maar wordt toch aan het denken gezet en komt tot nieuwe inzichten en perspectieven om die daarna weer te betwijfelen. Waarlijk een zen-momentje om stil van te worden!

Drenten beschikken over een ware schat aan dit soort hypnotiserende en verstandsverbijsterende spreuken. In dit boekje zullen her en der een paar van die spreuken vermeld worden. Lees ze, verteer ze, raak in de war en krijg nieuwe vergezichten. Maar pas op dat je dit soort gezegden niet te snel of te veel tot je neemt. Rustig aan, want ze gaan met je aan de haal. Ga bijvoorbeeld eerst eens relaxt 'kauwen' op een van de absolute toppers: 'Hej knienen dan hej ok keutels.' Gewoon laten bezinken. In jezelf herhalen. 'Hej knienen dan hej ok keutels.' Niet analyseren. Gedachten hierover laten borrelen. Ervaar de diepte van dit gezegde. 'Hej knienen dan hej ok keutels.' Geniet van de multi-interpreeteerbaarheid. Betrek het op jezelf! Neem weer afstand. Slaap er een nachtje over. 'Hej knienen dan hej ok keutels.' Laat je de volgende dag opnieuw 'bevruchten' door het gezegde. En de dag erna opnieuw. Langzaam maar onverbidde-lijk raak je doordeesemt van een nieuw perspectief.

Dit proces lijkt een beetje op wat de benedictijnen praktiseerden. In de benedictijnse traditie kennen we de lectio divina of geestelijke lezing. Daarin wordt een tekst waarin je iets voedzaams hoopt aan te treffen heel langzaam gelezen, en wel tot iets je raakt. Dan stop je. Wat je geraakt heeft bekijk je nog eens opnieuw, en rustig associërend overweeg je hoe het kwam dat je geraakt werd, wat dat



'Hej knienen dan hej ok keutels'

betekent, en wat daarop je antwoord zou kunnen zijn. 'Het is een soort proevend herkauwen van een tekstfragment, totdat je denkt dat je er de voedende sappen wel zo'n beetje uit hebt gehaald – de oude monniken noemden dit *ruminatio*, het Latijnse woord voor wat koeien met gras doen. Dan lees je langzaam verder tot (hopelijk) opnieuw iets je raakt', aldus Wil Derkse in *Een levensregel voor beginners* (2003).

Goed, het zal iedereen nu helder zijn: Drenten zijn ware meesters in zen en Drenthe is het spirituele centrum van Nederland. De gemiddelde Drent bezit een rugzak vol met dit soort verstandsverbijsterende wijsheden en deelt ze graag met iedereen.

De niet-Drent staat dan maar één ding te doen: herkauwen.

Graag in stilte.

2

Moeder aller veldslagen

De slag om Drenthe (1227-1232) was verdraaid spannend! De Drenten werden op zeker moment door wel zes legers tegelijk vanuit verschillende richtingen aangevallen. Allemaal bekonkeld door die vermaledijde bisschop van Utrecht. Eigenlijk is het ongehoord dat deze spectaculaire militaire operaties zo weinig aandacht krijgen. Zij vormen een geweldig plot voor een spannende spektakelfilm à la *A Bridge Too Far*. Of, beter, een avonturenfilm als *The Hobbit: The Battle of the Five Armies*.

Goed, ik beperk me hier tot de start van de slag om Drenthe en dat is de befaamde slag bij Ane in 1227. Deze veldslag heeft een herinneringsmonument verdiend en gelukkig gekregen, maar helaas is het huidige monument bepaald niet inspirerend noch imponerend. Een dikke kei met een tekst is alles wat herinnert aan de slag bij Ane. Dieptreurig: er zou een nieuw monument moeten komen met een heroïsche grandeur die past bij deze moeder aller veldslagen. Een monument à la *De Vrijheid leidt het volk* van Eugène Delacroix!

Dit schilderij van een ontblote vrouw met een vlag tussen opstandige burgers is een iconisch beeld van opstand, verzet en revolutie. Een levensgroot beeldhouwwerk of iets vergelijkbaar imponeerends, geïnspireerd door dit schilderij (met minimaal één blote borst, als symbool van het moederschap), zou de unieke opstand der Drentse horden in 1227 kunnen symboliseren en memoreren.



De Vrijheid leidt het volk van Eugène Delacroix

Dit werk kan gefinancierd worden met een alsnog op te eisen schadevergoeding (en excuses!) van de bisschop van Utrecht. Hoe het er precies uit moet gaan zien valt nog te bespreken, maar essentieel is dat een vrouw de hoofdfiguur zou moeten zijn. Waarom dat zo is, wordt hierna wel duidelijk.

De keizer schonk in 1024 een gebied (waaronder wat nu Drenthe heet) aan de bisschop van Utrecht. Voor de leuk, zeg maar. Zo ging dat in die dagen. In Drenthe was er echter weinig te beleven en te halen en dus benoemde de bisschop een zetbaas, de kastelein (= kasteelheer) van Coevorden. Deze moest voor hem maar de belastingen en rechtspraak en dergelijke zaken regelen. Het gegeven dat er in Drenthe voor een bisschop weinig te beleven of te halen was (afgezien van jagen op elanden en andere hertensoorten) heeft er trouwens veel later geleid tot een huiveringwekkend staaltje van fakenieuws, of liever gezegd tot een fake-landkaart! Een paar honderd jaar later (1524) zocht men namelijk een nieuwe bisschop en dat viel nog niet mee. Wat deden de kerkelijke headhunters om

een kandidaat te verleiden? Ze maakten een schitterende kaart van alle geestelijke en wereldlijke bezittingen van het bisdom Utrecht, waaronder Drenthe. Op die nep-kaart zag Drenthe er behoorlijk beschaafd, ontwikkeld en pittoresk uit, zo'n beetje als de Gouw van de Hobbits. De kandidaat-bisschop hapte en kwam er waarschijnlijk nooit achter dat 'the map is not the territory', omdat hij Drenthe nooit zelf heeft bezocht.

Weer even een paar honderd jaar terug in de tijd: de toenmalige bisschop van Utrecht had alle Drentse zaken dus gedelegeerd aan de kastelein van Coevorden, wat op zeker moment helemaal fout ging. De opeenvolgende kasteleins van Coevorden (het was een erfelijke functie, wat knap stom was van de bisschop) kregen in de loop der tijd kapsones en wilden natuurlijk eigen baas in provincie worden. In 1227 kwamen de Drenten, geleid door Roelof, de toenmalige kastelein van Coevorden, in opstand tegen bisschop Otto II. Alhoewel een en ander bijna 1000 jaar geleden heeft plaatsgevonden, weten we vrij goed wat er toen gebeurd is, omdat een kroniekschrijver van de bisschop een (weliswaar partijdig maar ook redelijk nauwkeurig) verslag heeft nagelaten: 'Quedam narracio de Groninghe, de Thrente, de Covordia et de diversis aliis sub diversis episcopis Traiectensibus' (kortweg Narracio) oftewel 'Een verhaal over Groningen, Drenthe, Coevorden en allerlei andere zaken onder verschillende Utrechtse bisschoppen'. Laten we zijn kroniek volgen.

Op 28 juli 1227 hebben zich een paar honderd zwaar gepantserde ridders van Otto II, de bisschop van Utrecht (en heel veel voetvolk) verzameld in de buurt van Ane. Vlak voor hen heeft een Drents boerenleger zich verzameld onder leiding van kastelein Rudolf. Tussen beide partijen in ligt een moeras. Op zeker moment hebben de ridders zich de kop gek laten maken en rukken op, het moeras in, richting het ongeregelde zootje van boerenpummels aan de overkant. Hoe dom kun je zijn! Die ridders waren opgefokt door drie dingen. Ten eerste de bisschop die hen buit en

aflaten beloofde. Ten tweede was het werkelijk bloedheet die dag en in een harnas raak je dan heel erg gepikeerd. En ten derde werden die ridders, volgens mij, opgejut door de Drentse vrouwen!

Dit laatste is geen feit, maar wel erg aannemelijk. In de 'Narracio' staat namelijk expliciet en apart vermeld dat in het boerenleger ook vrouwen meededen en -vochten. Je mag dan ook verwachten dat deze dames alles deden om de ridders uit de tent te lokken, het moeras in. En het is meer dan waarschijnlijk dat dit gepaard ging met een geweldige blote tieten- en billenparade! Maar er is meer dan dit. De vrouwen beperkten zich niet tot de rol van lokeenden. Op hun boerderijen liepen kippen, ganzen, konijnen, geiten en schapen en er moest eten op tafel komen. Met andere woorden, deze dames waren erg bedreven in het hanteren van het mes en de bijl, wat hierna ook wel zal blijken. De gemiddelde Drentse boerin in die tijd had meer bloed aan haar handen dan een 21^e-eeuws Navy Seal Team 6-commando. Zodra de dames te maken kregen met een vijand flitste het mes en hakte de bijl bij deze vrouwen net zo rücksichtslos als bij een gans of schaap. Naast lokeenden waren ze dus ook de slagers in deze veldslag.

Volgens de kroniek bewogen de ridders zich, met de Heer van Goor voorop, richting het zompige moeras. Ze komen aan op de plaats waar ze de dood, sterker nog, de martelaarsdood zullen vinden. Over en weer begint men de strijd. Zodra ze tegen de vijand oprukken, beginnen de voorste gelederen meteen weg te zakken in het stinkende dode moeras, waarin ze ten slotte door het gewicht van hun wapenuitrusting geheel wegzinken. Van verre met pijlen en speren en van dichtbij met het zwaard slachten de Drentse onmenssen hen af als vee.

De bisschop nemen ze gevangen, ze schudden hem uit en als kroon op hun wreedheid scheren ze met een zwaard zijn tonsuur af, met huid en al. Met messen snijden ze hem de keel door, ze hakken van alle kanten op hem in en maken hem af. Ten slotte trappen ze het ontzielde lichaam het moeras in en laten het wegzinken.